अस्त्रजित् पु० अस्त्रं तदाघातजं व्रणं जयति निवारकत्वात्। (कवाटवेट्) वृक्षभेदे।

अस्त्रजीविन् पु० अस्त्रेण जीवति णिनि। अस्त्रव्यापारेण जीविकावति शस्त्रजीव्यादयोऽप्यत्र अण् अस्त्रजीवोऽप्यत्र।

अस्त्रधारिन् त्रि० अस्त्रं धारयति धारि–णिनि। अस्त्रधारके। ण्वुल्। अस्त्रधारकोऽप्यत्र।

अस्त्रमन्त्र पु० अस्त्राणां प्रयोगसंहारयोर्मन्त्रः। १शस्त्रप्रयोगादिमन्त्रभेदे। "सम्मोहनं नाम सखे! ममास्त्रं प्रयोगसंहारविभक्तमन्त्रम्"। "उदङ्मुखः सोऽस्त्रविदस्त्रमन्त्रम्" इति च रघुः। तन्त्रोक्ते अङ्गन्यासान्तर्गते फडिति २मन्त्रे च। [ज्ञाताकारके। ण्वुल् अस्त्रमार्जकोऽप्यत्र।

अस्त्रमार्ज्ज पु०अस्त्रं मार्ष्टि मृज–अण् उप०स०। शस्त्रतीक्ष्ण-

अस्त्रयुद्ध न० ६त०। अस्त्रेण युद्धे।

अस्त्रविद् पु०अस्त्रं तत्प्रयोगादि वेत्ति विद्–क्विप् ६त०। शस्त्रप्रयोगाद्यभिज्ञे "सोऽस्त्रविदस्त्रमन्त्रम्" रघुः।

अस्त्रविद्या स्त्री ६त०। १अस्त्रप्रयोगसंहारज्ञापकविद्यायाम् २तद्बोधके शास्त्रे च धनुर्वेदशब्दे विवृतिः।

अस्त्रवेद पु० अस्त्रस्य तत्प्रयोगादेः ज्ञापकोवेदः शास्त्रम्। धनुर्वेदे तच्छब्दे विवृतिः।

अस्त्रसायक पु० अस्त्रं क्षेप्यं सायकइव। १नाराचास्त्रे तस्य सायकतुल्यतया क्षेप्यत्वात्तथात्वम्। अस्यते शत्रुरनेन अस–करणे ष्ट्रन् कर्म्म०। २सर्व्वलौहमये वाणे।

अस्त्रहीन त्रि०अस्त्रेण तत्प्रयोगेण वा हीनः। १अस्त्रशून्ये २शस्त्रव्यापारशून्ये वाग्युद्धादौ।

अस्त्रागार न० ६त०। आयुधागारे शस्त्रादिस्थापनगृहे।

अस्त्राघात पु० ६त०। अस्त्रेणाघाते।।

अस्त्राहत त्रि०अस्त्रेणाहतः। १शस्त्रहते २शस्त्रेण क्षते च।

अस्त्रिन् त्रि० अस्त्रं धनुरस्यास्ति इनि। १धनुर्द्धरे, २शस्त्रधारिमात्रे च। "अस्त्रीजनः पुनरनेन कृतः किल स्त्री" उद्भटः।

अस्थाग त्रि० अस्थामस्थितिं गच्छति गम–ड। अगाधे हेम०।

अस्थान न० अप्राशस्त्ये न०त०। अपकृष्टस्थाने अयोग्यस्थाने "अस्थाने पततामतीव महतामेतादृशी स्याद्गतिः" सा०द०।

अस्थाने अव्य० स्थाने युक्तं न०त०। अयुक्ते।

अस्थायिन् त्रि० विरोधे न०त०। चञ्चले स्त्रियां ङीप्।

अस्थावर त्रि० विरोधे न०त०। स्थावरभिन्ने जङ्गमे। "प्रपौत्रपर्य्यन्तरहितस्य मृतस्य विभक्ताविभक्तस्थावरास्थावरधने पत्नी प्रथममधिकारिणीति दायभागानुसारिणः।

अस्थि न०असते अस+क्थिन्। मांसाभ्यन्तरस्थे (हाड़) इति ख्याते धातुभेदे। अस्थिस्वरूपाद्युक्तं भावप्रका०। "मेदोयत्स्वाग्निना पक्वं वायुना चातिशोषितम्। तदस्थिसंज्ञां लभते स सारः सर्व्वविग्रहे। अभ्यन्तरगतैः सारैर्यथा-तिष्ठन्ति भूरुहाः। अस्थिसारैस्तथा देहाध्रियन्ते देहिनां ध्रुवम्। तस्माच्चिरविनष्टेषु त्वङ्मांसेषु शरीरिणाम्। अस्थीनि न विनश्यन्ति सारा एतानि सर्व्वथा"। अथास्थ्नां संख्यामाह। "शल्यतन्त्रेऽस्थिखण्डानां शतत्रयमुदाहृतम्। तान्येवात्र निगद्यन्ते तेषां स्थानानि यानि च। सविंशतिशतन्त्वस्थ्नां शाखासु कथितं बुधैः। पार्श्वयोः श्रोणिफलके-वक्षःपृष्ठोदरेषु च। जानीयाद्द्विषगेतेषु शतं सप्तदशोत्तरम्। ग्रीवायामूर्द्धगां विद्यादस्थ्नां षष्टिं त्रिसंयुताम्"। तत्र शाखागतान्याह। "एकैकस्यां पादाङ्गुल्यां त्रीणि त्रीणि तानि पञ्चदश पादतले पञ्चास्थिशलाकास्तदाधारभूतमेकमस्थि। एवं षट् कूर्चे द्वे २ गुल्फे द्वे २ पार्ष्णावेकैकं २जङ्घयोर्द्वे २ जान्वोरेकैकम् २ एवं त्रिंशदेकस्मिन् सक्थिनि भवन्ति। एतेनेतरसक्थि बाहू च व्याख्यातौ। अथ पार्श्वादिगतान्याह। "पार्श्वयो षट्त्रिंशत् ३६ षट्त्रिंशत् ३६। शिश्ने भगे वा एकं १ नितम्बयोरेकैकं २ त्रिके एकम् १ वक्षस्यष्टौ ८ पृष्ठे-त्रिंशत् अक्षकसंज्ञे द्वे २" योगात् ११७। अथ ग्रीवोर्द्ध्वगतान्याह। ग्रीवायां नव ९कण्ठनाड्यां चत्वारि ४ हन्वोरेकैकं २ दन्तेषु द्वात्रिंशत् ३२ नासायां त्रीणि ३ तालुन्येकं १ गण्डयोरेकैकं २ कर्णयोरेकैकं २ शङ्खयोरेकैकं २शिरसि षट्। एतान्यस्थीनि पञ्चविधानि भवन्ति तानि यथा "तरुणानि कपालानि रुचकानि भवन्ति च। वलयान्यपि तानि स्युर्नलकानि च कानि चित्। अक्षिकोषस्तुति घ्राणग्रीवासु तरुणानि हि। शिरःशङ्खकपोलेषु तालव्य-सप्रोथजादिषु। कपालानि भवन्त्येषु, दन्तेषु रुचकानि च। प्रायः पार्श्वयुगे पृष्ठे वक्षोजठरपायुषु। पादयोर्वलयानि स्युर्नलकानि ब्रुवेऽधुना। हस्तपादाङ्गुलितले कूर्च्चे च मणिबन्धयोः। बाहुजङ्घाद्वये चापि जानीयान्नलकानि तु"। अथैषां प्रयोजनमाह "मांसान्यन्त्राणि बद्धानि शिराभिः स्नायुभिस्तथा। अस्थीन्यालम्बनं कृत्वा न शीर्य्यन्ते पतन्ति न" सुश्रुते। याज्ञ० तु "प्राधान्यात् अन्यायासंख्याऽभिहिता यथा। "स्थालैः सह चतुःषष्टिर्दन्ता वै विंशतिर्नखाः। पाणिपादशलाकाश्च तासां स्थानचतुष्टयम्। षष्ट्यङ्गुलीनां द्वे पार्ष्ण्योर्गुल्फेषु च चतुष्टयम्। चत्वार्य्यरत्निकास्थीनि जङ्घयोस्तावदेव तु। द्वे द्वे जानुकपोलोरुफलकांससमुद्भवे। अक्ष-